

ТИХОМИР Р. ЂОРЂЕВИЋ

ИЗ СРБИЈЕ КНЕЗА МИЛОША

СТАНОВНИШТВО — НАСЕЉА

БИБЛИОТЕКА
ЕТНОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА
СРБСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА
Мирска 24/1/2

БЕОГРАД

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРА ГЕЦЕ КОНА
1 Кнез Михајлова улица 1

1924

ТИХОМИР Р. ЂОРЂЕВИЋ

ИЗ СРБИЈЕ КНЕЗА МИЛОША

СТАНОВНИШТВО — НАСЕЉА

БИБЛИОТЕКА
ЕТНОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА
СРЕДНЕ АЗИЈСКО-КАВКАЗСКОГ НАУЧНОГ ЦЕНТРА
И. Бр. 247/12

БЕОГРАД

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА ГЕЦЕ КОНА
1 Кнез Михаилова улица 1

1924

ПРЕДГОВОР.

Пре две године изашла је моја књига са истим насловом какав је и на корицама ове. У њој је био само део једнога већег рада о приликама у Србији за време прве владе Кнеза Милоша. Сад, ево, излази и друга. У њој је остатак тога рада, и ако не са свим цео. У првој се књизи гозорило о *културним приликама* Србије Кнеза Милоша, у овој је реч о *сѣановнишѣву* и *насељима* тога времена. Ни једна ни друга књига нису потпуне, јер и у једну и у другу има да уђе још бар по једна глава, које су, само да би књиге испале што мање, морале изостати.

Све што је речено у *Предговору* прве књиге о изворима, којима сам се служио, вреди и за ову.

Напомињем још да ми је намера да, чим буде могућности, изнесем све што имам о приликама у Србији за владе Кнеза Милоша у једној књизи. Да би, пак, ствари биле представљене што рељефније, мислим да она буде илустрована. Зато су ми потребне слике важнијих личности, које се у књизи буду помињале; за тим, важнијих зграда, цркава, школа и других надлештава из доба Кнеза Милоша, за тим, важнијих занатских израђевина из тога времена, ношње, варошке и сеоске, чиновника и војника, наслова првих штампаних књига и часописа, првих слика рађених у Србији и тако даље. Због тога узимам слободу да замолим свакога ко би имао, било какав објекат, било какву слику из времена Кнеза Милоша, да има доброту, да ме о томе извести, а ја ћу се постарати да се ти објекти или слике пресликају за моју потребу. На сваком обавештењу у напред благодарим.

Т. Р. Ћ.

САДРЖАЈ.

I. СТАНОВНИШТВО.

	Страна
<i>Предговор</i>	III
<i>Увод</i>	
Последнице турских освајања српских земаља, — Поремећаји у опште. — Насилно премештање станов- ништва. — Сеобе. — Њихове последице. — Велика сеоба. — Крајња исцрпеност и беда у Србији	3
<i>Ситање становништва у Србији пре устанка под Кнезом Милошем.</i>	
Аустро-турски рат (1788—1791). — Бежање станов- ништва из Србије за време аустро-турског рата. — Сви- штовски Мир и враћање становништва из бегства. — Устанак под Карађорђем и досељавања у Србију. — Пад Србије 1813 и ново бежање у Аустрију	16
<i>Ситаност становништва у Србији под Кнезом Милошем.</i>	
1. Срби.	
а) Враћање становништва из збегова, емиграције и ропства.	
Амнестија због устанка под Карађорђем. — Вра- ћање становништва из збегова. — Враћање емиграната. — Устанак под Кнезом Милошем. — Нова враћања емиграната. — Емигранти из Аустрије. — Емигранти из Румуније. — Враћање из ропства	33
б) Србија према досељеницима са стране.	
Кнез Милош и досељавање становништва. — Кад почну досељавања у Србију. — Примање досељеника. — Предурегљивост Кнеза Милоша према досељени- цима. — Староседеоци и досељеници. — Где су смештани досељеници. — Начин досељавања	42
в) Досељавања у Србију.	
Огкуда су долазили досељеници. — Досељеници из Турске. — Мирна досељавања и бегства. — Поједи- начна досељавања и досељавања у групама. — Узроци досељавања. — То исто о досељеницима из Босне,	

Херцеговине, Црне Горе и Аустрије. — Држање околних држава према досељавањима у Србију. — Приближна множина досељеника за владе Кнеза Милоша 54

г) Одсељавања.

Одсељавање досељеника. — Прогањања. — Одсељавања због политике. — Кнез Милош и одсељавање становништва 77

д) Пресељавања.

Пресељавање из неродних и сиромашних крајева у родне и богате. — Из села поред границе. — Прогањања. — Изгоњење из села. — Бежање од рђавих старешина. — Пресељавања због политике 84

2. Румуни.

Раширеност Румуна у Србији за владе Кнеза Милоша. — Бројно стање. — Старина Румуна у Србији. — Зло стање Румуна у Румунији. — Расељавање због тога на све стране, па и у Србију. — Досељавање Румуна у Србију под Кнезом Милошем. — Румунски свештеници у Србији, — Кнез Милош и Румуни у Србији 90

3. Цигани.

Скитачи и настањени. — Бројно стање. — Турски, Влашки и Немачки Цигани у Србији. — Специјална управа над Циганима. — Арач, арачлије и већили. — Унутрашња управа међу Циганима. — Кнез Милош према Циганима 114

4. Турци.

Места становања. — Порекло Турака у Србији. — Ерлије и спахије. — Војска. — Стање Турака у Србији. — Односи између Срба и Турака. — Бројно стање Турака у Србији. — Проређивање и одсељавање Турака 132

5. Јевреји.

Јевреји у Србији у старије време. — Јевреји у њој за време првог устанка. — Јевреји под Кнезом Милошем. — Њихов број и занимање. — Јеврејска општина и синагога у Београду. — Јевреји међу собом. — Долажење Јевреја у Србију под Кнезом Милошем. — Однос Срба према Јеврејима 152

6. Малобројно туђе становништво.

Арнаути. — Грци. — Цинцари. — Бугари. — Немци. — Јермени 164

7. Покретно становништво.

Цигани скитачи. — Занатлије. — Домаћи тр-

говци. — Домаћи сточари. — Просјаци. — Калуђери
просјаци 179

8. Привремено становништво.

Сточари из далека. — Цигани скитачи. — Занатлије печалбари. — Страни трговци. — Калуђери просјаци. — Просјаци за откуп робља. — Отмени посетници и пролазници 184

9. Морал и религија.

Узроци опалом моралу у Србији. — Морал код вођа српских устанака. — Морал у народној маси. — Старање Кнеза Милоша око поправке моралних прилика. — Црква неспособна да подигне морал. — Првосвештеници. — Свештенство. — Мали број цркава. — Народ и религија. — Празноверце. — Пророци и врачари. — Привиђења 195

II. НАСЕЉА.

Увод.

Шумовитост земљишта Србије. — Зверови и грабљиве тице. — Величина Србије и турска административна деоба 217

Кнежине.

Кнежине за време турске владавине. — Кнежина и племе. — Кнежинска самоуправа. — Кнежине под Карађорђем. — Кнежине под Кнезом Милошем. — Укидање кнежинске самоуправе. — Народно незадовољство 220

Село као насеље.

Број села и кућа у почетку владе Кнеза Милоша. — Тип села. — Узроци растурености кућа. — Покушаји ушоравања села. — Куће. — Цркве. — Механе. — Дућани 247

Село као друштвена заједница.

Село као наставак старе родбинске или браћевничке организације. — Сеоски кнез. — Кметови. — Реформе под Кнезом Милошем. — Главни кмет. — Село или народ. — Велики и мали. — Жене 265

Варош као насеље.

Категорије вароши за време Турака. — Београд и остале вароши у турско доба. — Становништво. — Куће и остале зграде. — Вароши после ослобођења. — Промене извршене у њима: Београд, Крагујевац и остале вароши. — Премештање и ушоравање вароши.

— Цркве. — Куће. — Намештај. — Нови обичаји по варошима. — Неке вароши постају села. 276

Варош као друштвена заједница.

Разлика између сеоских и варошких заједница.

— Варошке религиозне заједнице: општине и опшества.
— Српска општина у Коморану. — Српска општина у Будиму. — Велики и мали, — Општине по варошима у Србији. — Промене после ослобођења 303

